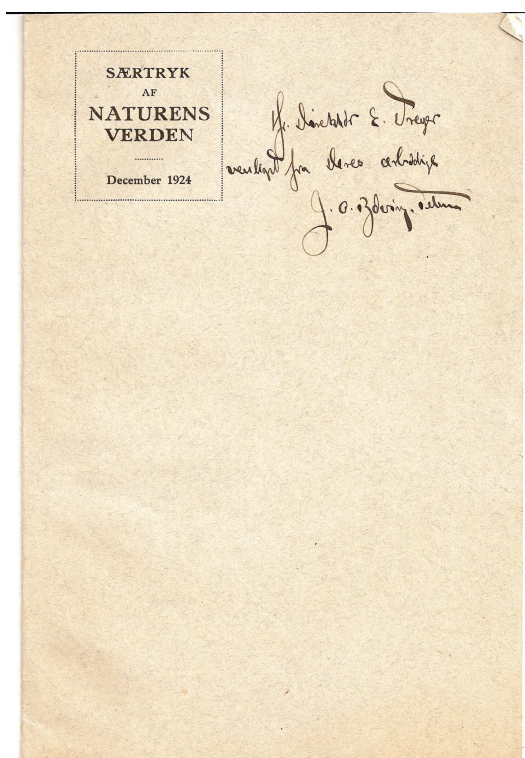

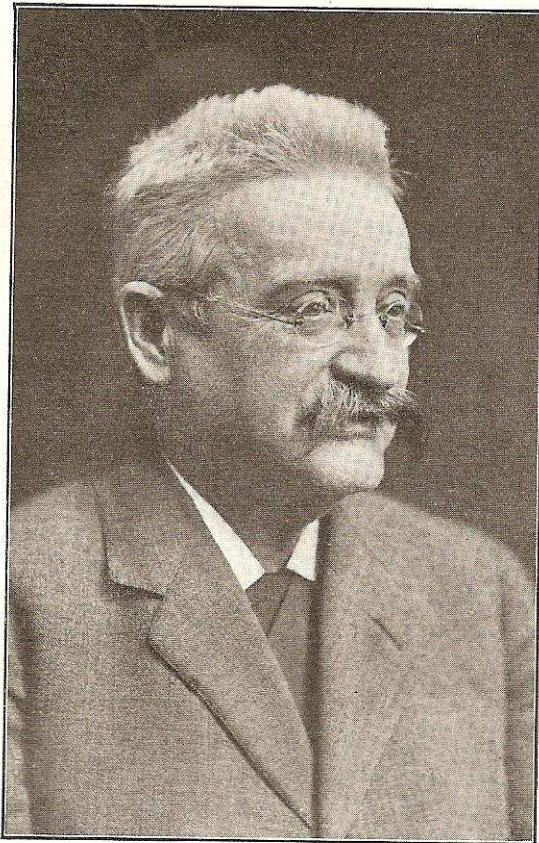
Dette hæfte blev udgivet efter Waldemars død af hans gode ven og medskribent J.O. Bøving Petersen. Han var magister i zoologi, så de to har haft en del fælles interesser.

De var begge flittige skribenter i forløberen for "Naturens Verden". De årbøger hed "Fra Naturens Værksted", og Waldmar var redaktør for dem fra 1912-16.

Det er dejligt at fornemme varmen i beskrivelsen af den afdøde.

J.O. Bøving Petersen

Waldemar Dreyer.

29. Januar 1853—15. September 1924.

Af Lektor, mag. scient J. O. Bøving-Petersen.

Praktiserende Læge i Provinsen — populærvidenskabelig Forfatter — Direktør for Københavns zoologiske Have: under disse tre Inkarnationer levede WALDEMAR DREYER sit flittige Arbejds- liv og udfoldede sine mangesidige Interesser.

Allerede medens han endnu var Dreng, gik disse i udpræget naturhistorisk-geografisk Retning og gav sig Udslag i Trang til at anlægge Samlinger af Dyr, Planter og Stene. Senere vaagnede desuden stærke arkæologiske Interesser, der særlig næredes, da Dreyer som nybagt medicinsk Kandidat 1878 nedsatte sig som

praktiserende Læge i Gjedsted, i Vesthimmerland, umiddelbart ved Lovns Bredning. Den afsides Egns mange, den Gang kun delvis udforskede Oldtidsminder blev ham en næsten udtømmelig Grube, hvori den unge Læge i sine Fristunder fandt et rigt Samler- og Arbejdsfelt; og her grundlagde Dreyer da ogsaa en senere stedse forøget Samling af Oldsager, der vistnok hører til vore værdifuldeste Privatsamlinger paa dette Omraade.

Betegnende nok blev de første Værker, hvormed Dreyer debuterede som populærvidenskabelig Forfatter, da ogsaa af etnografisk og arkæologisk Art — »Naturfolkenes Liv« (1898) og »Nordens Oldtid« (1899). Begge udkom som Led i det oprindelige »Frem«s Bogserier og fik derved en saa vid Udbredelse, at de hurtig blev landskendte.

Navnlig Skriftet om Nordens Oldtid har utvivlsomt haft en folkeopdragende Betydning ved den jævne, ukunstlede Maade, hvorpaa Dreyer havde forstaaet at popularisere den arkæologiske Videnskabs daværende Standpunkt. Sansen for at bevare og frede om vore Oldtidsminder var tidligere desværre kun i saare ringe Grad tilstede hos vor Landbefolkning, og naar der i de sidste Decennier dog har været nogen Bedring at spore i saa Henseende, bør en ikke ringe Del af Æren herfor tilskrives de Kundskabsfrø, Dreyers Bog saaede over det ganske Land. — I denne Forbindelse kan maaske indskydes den lille Bemærkning, at ingen ringere end JOHANNES V. JENSEN som Dreng i sit Barnedomshjem ikke langt fra Gjedsted havde været blandt de ivrigst lyttende, naar Dreyer, paa Besøg hos hans Fader, Dyrslægen i Farsø, drøftede arkæologiske Spørgsmaal og fremviste sine Fund af Stenkiler, Økser etc. Hvem ved, om ikke den senere Forfatter af »Bræen« og »Den lange Rejse«s øvrige Bind har modtaget de første Spirer til sine arkæologisk-æstetiske Interesser gennem Dreyers livlige Fremstilling.

— Med sit Skarpsyn opdagede ERNST BOJESEN snart, at der i Dreyer var Stof til en Popularisator i stor Stil, og da Dreyer desuden selv var opfyldt af den samme Trang til at sprede Kundskab, som besjælede hans gode Ven JULIUS SCHIØTT og som netop havde affødt »Frem«s Virksomhed, lagde literært Arbejde efterhaanden saa stærkt Beslag paa Dreyers Evner, at den, der ikke kendte hans utrættelige Energi, skulde synes, det maatte blive ham vanskeligt samtidig at opfylde sine Lægepligter. Men Dreyer, som den Gang stod i sin fulde Kraft, kunde overkomme

utrolig meget. Skønt nu baade Distrikts- og Sygehuslæge i Ringsted og tillige et virksomt Medlem af Byraadet og stærkt politisk interesseret – om end aldrig, som hans anden nære Ven, ALFRED CHRISTENSEN, aktiv Politiker – fik han Tid til ikke blot at gaa i Gang med, men at fuldføre Hovedparten af det anselige tre Binds Værk »Vor Klodes Dyr« (1900–1904).

Som Medarbejder ved en Del af dette Værk fik den, der skriver disse Linier, Lejlighed til paa ret nært Hold at faa Indblik i Dreyers Arbejdsmetode og til at forstaa, hvorledes han, ved Siden af at være en dygtig og samvittighedsfuld Læge med udstrakt Praksis og embedsmæssige Forpligtelser, kunde magte en saa omfattende literær Virksomhed. Praktisk anlagt, som han var, gik han meget rationelt og metodisk frem ved Benyttelsen af den uhyre Mængde Literatur, han lod sig tilsende fra Bibliotekerne i København – og overordentlig belæst og kundskabsrig var han desuden paa Forhaand, skønt han aldrig havde dyrket Zoologi som Videnskab. Under Køreturene paa de mange Sygebesøg i Omegnen formaaede hans klare Hjerne at genfremkalde og gennemtænke det læste saa fuldstændigt og at udforme Stoffet saa fast, at han efter Hjemkomsten direkte, uden Kladde og næsten uden Rettelser, kunde nedskrive de biologiske Skildringer, der er dette Værks egentlige Kerne og værdifuldeste Stof.

Denne Arbejdsmaade gav hans Fremstilling en vis, djærv Friskhed, hvorigennem Læseren føler Friluftsmanden, for hvem Indholdet betyder langt mere end den litterære Form, hvori det serveres, – Helhedsindtrykket mere end Detaljerne. Dreyer skrev med bred Pen og nærrede ingen Ærgerrighed som Stilist. Han var tilfreds, naar blot han fik sagt det, han vilde, forstaaeligt og klart. Men netop derved skrev han for det store Publikum. – Mangelen paa personlig »Stil« opvejes til Gengæld af den Kærlighed til Dyrene og Interesse for deres Liv, der gennemtrænger hans Skildringer og allerede her viser ham som den udprægede Dyreven, han altid var og ogsaa senere – som Zoologisk Haves Direktør – vedblev at være.

Mindre personligt prægede end mange biologiske Partier af »Vor Klodes Dyr« er vel nok de to Samlerværker »Jorden i Tekst og Billeder« (1905–07) og »Den hvide Races Sejrgang« (1909–10) – begge nærmest Resultater af omfattende Læsning, omend de geografiske Rids af Tropenaturen hist og her farves

af egne Indtryk fra den Rejse til Vestindien, Meksiko og Florida, der blev den store Oplevelse i Dreyers Liv og stedse siden hørte til hans kæreste Minder.

Foruden Oversættelserne af HAGENBECK og navnlig af FABRE – hvorved den gamle Mesters aandfulde Iagttagelser af Insekter liv omsider blev tilgængelige for et større dansk Publikum – bør, ikke mindst i dette Tidsskrift, endnu fremhæves, at Dreyer indlagde sig Fortjeneste ved, efter en lang Perodes Savn, at genskabe et populært naturhistorisk Tidsskrift, Maaanedsskriftet »Fra Naturens Værksted«, som udkom under hans Redaktion i fem Aargange (1912–16), indtil det afløstes af »Naturens Verden«, for hvilket det paa en Maade banede Vej. At Dreyers eget Tidsskrift gik ind – bl. a. af Mangel paa tilstrækkelig Støtte fra vore naturhistoriske Skribenters Side – var ham en Sorg og har sikkert skuffet ham. Selv omfattede han det med stor Interesse, skrev flittigt deri og udfoldede i det hele megen Energi for at holde det i Live. Af dets Aske opstod imidlertid en ny Fugl Fønix, og det maatte være Dreyers resignerede Trøst, at han i det mindste havde forberedt dens Komme.

* * *

I 1910 overtog Waldemar Dreyer Stillingen som Direktør for Københavns Zoologiske Have – iforvejen varmt anbefalet af sin afdøde Ven og Forgænger Julius Schiøtt til at være dennes Afløser. Selv havde Schiøtt mangan en Gang hentet gode Raad hos Distriktlægen i Ringsted, og det var blevet hans Overbevisning, at Havens Ledelse ikke kunde lægges i bedre Hænder.

Og Dreyer blev Zoologisk Have en god Leder. Dette indrømmes af alle, som har fulgt hans Virksomhed derude – ikke mindst gennem den uhyre vanskelige Krigsperiode, der satte hans økonomiske og praktiske Sans paa en usædvanlig haard Prøve og lod den bestaa med Glans.

Som Direktør udfoldede Dreyer ganske vist ikke den Rigdom paa Ideer og Indfald og viste ikke den Opmærksomhed for Reklamens Betydning, der havde karakteriseret Julius Schiøtt og bevirket, at det tidligere altfor ringe Besøg steg stærkt. »Træk« plastre« som f. Eks. eksotiske Karavaners Optræden faldt ikke i Dreyers Smag, – det var Dyrene og kun dem, der, som naturligt er, skulde være Tyngdepunktet.

Dette faste Princip gennemførte Dreyer med saa stor Dygtighed, at Publikums Interesse for Haven, der var steget saa stærkt under Julius Schiøtts Regime, ingenlunde dalede og Besøget vedvarende holdt sig paa tilfredsstillende Højde, med ca. 400,000 Gæster aarlig – for den sidste Tids Vedkommende endda i Stigning.

Ved at ofre megen Tid og Flid paa at skaffe Zoologisk Have gode Forbindelser i Udlandet, ikke blot med andre Haver og med Dyrehandlere, men særlig med Danske, der opholdt sig i fremmede Verdensdele, lykkedes det Dreyer at bringe Dyrebestanden op til en Righoldighed paa Arter og Slægter, der vakte udelt Beundring hos Sagkyndige i Ind- og Udland. I Forhold til det lille Areal og de ret beskedne Midler, Haven raader over – dens Statstilskud er jo kun ringe – blev den overordentlig repræsentativ i systematisk Henseende. Dette turde vel være Dreyers Hovedfortjeneste som Zoologisk Haves Leder.

Men hvad der egentlig er endnu mere beundringsværdigt – han førte sin rige Dyrebestand frelst gennem Krigsperiodens Farer, da Ernæringsforholdene, som kunde være besværlige nok for os Mennesker, Dag for Dag beredte truende Vanskeligheder, der under en mindre fast Ledelse let vilde have medført et fuldstændigt Sammenbrud. Dreyer var imidlertid den fødte Administrator med det praktiske Blik, med Evne til at holde god Disciplin og med en fint udviklet økonomisk Sans, der indtog den passende Afstand fra utidig Flothed og overdreven Sparommelighed.

Trods Havens beskedne økonomiske Kaar blev der dog Raad til under Dreyers husholderiske Administreren at gennemføre to saa betydelige Byggeforetagender som Opførelsen af det store, rummelige Elefanthus, 1913–14, og nu for nylig Huset for de smaa Rovdyr. Enhver, der kendte disses tidligere Paria-Tilværelse i deres uhyggelige Fængselsceller, vil mindes Halvmørket og den ulidelige Stank; men Dreyer – som ikke for intet havde været Læge – vilde fremfor alt skaffe alle sine Dyr Lys og frisk Luft.

Efter dette Princip foretog han Forbedringer overalt og søgte tillige at hærde Tropedyrene og bekæmpe Tuberkulose ved i udstrakt Grad at vænne dem til Ophold i fri Luft i den kolde Aarstid. Det var i det hele hans Stræben at skabe saa gode og sunde Levevilkaar for Dyrebestanden, som Forholdene tillod.

Hans Ideal var naturligvis en zoologisk Have i Lighed med Stellingens og Bronx Park, om end nødvendigvis i mindre Format, tilpasset efter vore beskedne Forhold; men da det af økonomiske Grunde var absolut udelukket at realisere dette Ideal foreløbig, søgte Dreyer at faa det mest mulige ud af de givne Betingelser — og dette lykkedes ham i sjælden Grad.

Endnu adskillige Reformere kunde anføres — Cementeringen af Havens Hovedgange, saa de blev passable om Vinteren, forbedrede Afvandingsforhold, Svømmeparkens Opmudring, Udsigtstaarnets ret kostbare Hovedreparation m. m. — men kun en enkelt, særlig karakteristisk Side af Dreyers Direktion skal endnu omtales: det Forhold, hvori han stod til sine mange Under-saatter, Dyrene.

Den, der har fulgt ham paa en af hans daglige Inspektionsture Haven rundt, vil have modtaget et uforglemmeligt Indtryk af to Hovedtræk i hans Væsen — hans store Kærlighed til Dyr og hans mærkværdige Evne til blot ved sin Stemmes Klang at indgyde dem ikke alene Respekt, men ogsaa Tillid og Hengivenhed — større eller mindre, eftersom nu det paagældende Dyrs Natur var.

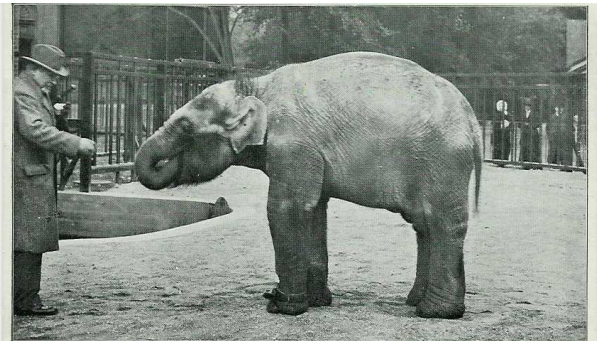
For at anføre blot et enkelt Eksempel: en Tiger af den farligste Slags — dem, KIPLING henfører til Kategorien »Menneske-dræberne« — var bleven indfanget ved en ostindisk Landsby, hvor den havde overfaldet og dræbt et Menneske. Da den ankom til Zoologisk Have, var den endnu saa vild og uregerlig som i Naturtilstanden; og saaledes vedblev den at være. Hverken for Dyrepasserne eller for andre fik den nogensinde mindste Respekt, end sige Sympati. Kun for én — Dreyer — kom den, endda ret hurtigt, til at nære disse Følelser. Allerede efter 4 Maaneder viste den det ved, naar Dreyer nærmede sig Buret, at lægge sit Hoved roligt frem mellem Jernstængerne, for at han skulde kæle for den! Utvivlsomt har den haft en Følelse af, at denne Mand besad større Godhed og Forstaaelse — men tillige større Mod — overfor Dyr, end den havde været vant til at møde hos Mennesker.

Og saaledes var det ogsaa. Den, der har læst det smukkeste og personligste, Dreyer maaske nogensinde har skrevet, »Dyrehistorier, nogle spredte Iagttagelser« — et af hans sidste Bidrag til »Fra Naturens Værksted« — vil heri se en Genspej-

ling af hans Opfattelse af de højere Dyr som Væsener med Følelser, Tanker og Forestillinger, mere eller mindre beslægtede med vore egne.

I denne dybe Overbevisning om indre Slægtskab færdedes Waldemar Dreyer derude i sin Have som Dyrenes Hersker – men tillige som deres gode, trofaste og forstaaende Ven.

Waldemar i sit es:

Zoologisk Have.

Elefantungen „Julius“.

10 11 12 13 14 15 cm
Det kongelige Bibliotek

DIREKTØREN HOS BRILLEBJØRNEN „OCHITA“.